

GELEZEN IN DE STANDAARD

ONDERZOEK CURIEUZENEUZEN IN DE TUIN

Het bintje, de trots van België, kreunt onder de hitte

Tom Ysebaert

Donderdag 28 januari 2021 om 3.25 uur

Het bintje kraakt onder het klimaat. Informatie van satellietbeelden en sensoren zullen helpen om gericht in te grijpen en oogsten te redden.

200 hectare à rato van 40 of 50 ton per hectare. Dat is een hoop aardappelen.

Met friet als ons nationale gerecht is er geen Belgischer gewas dan de aardappel. De teelt is goed voor zowat de helft van de waarde van de Vlaamse akkerbouw. Maar onze trots staat onder druk. Het gewas blijkt nog meer dan andere te lijden onder de klimaatverandering. In 2018 leidde dat in heel België tot een productie die een kwart lager lag dan het jaar voordien.

De technologie en de wetenschap komen de aardappelboeren te hulp. ‘Je kunt vanuit de ruimte zien of planten aan het verdorren zijn’, zegt Anne Gobin van de Vlaamse instelling voor technologisch onderzoek (Vito). Al jaren houdt het onderzoeksinstituut het areaal in de gaten met behulp van

Europese satellieten. ‘We zien de verdroging traag toeslaan, een hittedag is soms al na enkele dagen zichtbaar.’

‘Grootschalige irrigatie blijft een kortetermijnoplossing, crisismanagement zeg maar’ Bart Deronde Onderzoeker VITO

Gobin en haar collega Bart Deronde zullen de satellietinformatie dit jaar in een onderzoeksproject combineren met de gegevens die een sensor te velde verzamelt over bodemvocht- en temperatuur. De sensor wordt op 500 percelen geplaatst. Het is dezelfde ‘dolk’ die in 4.400 tuinen het gazon ingaat in het kader van [CurieuzeNeuzen in de Tuin](#).

Plantenzweet

De technologie signaleert de verschillen in het opslorpen en het terugkaatsen van zonlicht tussen gezonde en verpieterende planten. Werken met satellieten heet remote sensing en het is een razendsnel evoluerende methode. ‘Het maakt zichtbaar wat het blote oog nog ontgaat’, zegt Gobin.

Nieuw voor dit project is dat ook de evapotranspiratie, zeg maar het verdampen van het ‘zweet’ van de plant, gemeten zal worden. ‘Dat is een goede indicatie van de waterbehoefte van een plant’, zegt Gobin. Ten slotte zal met grondstalen de capaciteit van de bodem om koolstof op te slaan bestudeerd worden. Gobin: ‘De aanwezigheid van organisch materiaal bepaalt de gezondheid van een bodem. Een gezonde bodem heeft een betere structuur, zal meer vocht vasthouden en een gewas weerbaarder maken.’

De aardappelplant blijft erg gevoelig. De oppervlakkige wortels van de eenjarige plant zoeken in een droog seizoen tevergeefs naar water om het loof en de knollen te ontwikkelen. Dat bekommt zeker het bintje, de iconische aardappelsort, bijzonder slecht. Een ander ras, de Fontane, is beter opgewassen tegen de nieuwe klimaatomstandigheden. De Fontane is tegenwoordig het meest geteelde ras in België.

Het uiteindelijke opzet is om een aardappelteler met objectieve informatie in staat te stellen gericht in te grijpen op fenomenen als droogte en hitte. Hij kan zijn irrigatie of het gebruik van pesticiden beter timen en doseren. De bedoeling: een bedreigde oogst redden, ‘zonder dat er een druppel te veel verloren gaat’, dixit Deronde.

Ook het milieu moet er beter van worden. ‘Als de boer een betere oogst kan binnenhalen met minder water of pesticiden is dat voor hem winstgevender en voor het milieu duurzamer.’

Irrigatie is niet langer vanzelfsprekend. Captatieverboden en beperkingen op het oppompen van grondwater zetten er een rem op. Er is, kort gezegd, niet genoeg water. ‘We zijn in Vlaanderen niet klaar voor grootschalige irrigatie’, meent Deronde. ‘Maar het is zeker ook de heilige graal niet, het

blijft een kortetermijnoplossing, crisismanagement zeg maar. De Zuid-Europese landbouw draait op water aanvoeren, maar dat heeft daar een ecologische ramp veroorzaakt. Dat model willen we hier echt niet overnemen. We zullen het met minder water moeten kunnen doen.' Precisieirrigatie, aangepaste variëteiten, bodemverbetering ... het zijn allemaal stukjes van de oplossing.

'Het besef dat het menens is met de klimaatverandering is de laatste jaren duidelijk doorgedrongen bij onze landbouwers', stelt Deronde vast. De landbouwers komen nu zelf bij ons aankloppen om mee te mogen doen aan het project.'

Het CurieuzeNeuzen-project rond aardappelen loopt in samenwerking met onderzoeksinstituten Ilvo, PCA en Inagro en twee aardappelverwerkende bedrijven. Vito biedt al satellietgegevens aan via het [WatchItGrow](#)-platform. Daarin zullen ook de gegevens van CurieuzeNeuzen opgenomen worden.

De grootte van de aardappelen is van belang voor het verwerkende bedrijf. Ze moeten minstens 5 centimeter meter zijn om frieten van te maken.

INTERVIEW KOEN VAN EYCK, LANDBOUWER

‘Als het loof verdort, is het afgelopen’

‘In 2016 hadden we wateroverlast. De helft van de oogst ging verloren. Sindsdien zijn het de hitte en de droogte die ons parten spelen.’ Landbouwer Koen Van Eyck (53) uit Geel stelde de afgelopen jaren vast dat de teelt op zijn akkers leed onder de klimaatverandering.

Van Eyck runt met zijn vrouw en zoon een gemengd bedrijf met melkvee, maïs, grasland en suikerbieten. Maar vooral toch aardappelen, op 200 hectare. Meer nog dan de droogte slaat de hitte soms ongenadig toe. ‘Zeker als ze lang aanhoudt. Eén dag van 35 graden gaat nog wel, maar tien opeenvolgende van 30 graden of meer zijn een ramp. Vanaf 25 graden groeit een aardappel niet meer. Als het loof verdort, is het afgelopen.’ Om die reden wisselde Van Eyck ook het klassieke bintje in voor de Fontane. ‘Die levert toch gauw 15 procent meer op’, schat Van Eyck.

600 euro per hectare voor extra water

Een hectare levert normaal 40 tot 50 ton aardappelen op. Een slechte oogst betekent: weinig en kleine knollen. De grootte is van belang. Van Eyck heeft een contract met een verwerkend bedrijf dat frieten maakt van zijn oogst, tenminste als de knollen groter zijn dan 5 centimeter. Niet dat kleine exemplaren verloren gaan: die belanden in puree of chips. Zo’n contract wordt afgesloten voor een vast tonnage en een vaste prijs.

‘Eén dag van 35 graden gaat nog wel, maar tien opeenvolgende van 30 graden of meer zijn een ramp’ Koen Van Eyck Landbouwer

Een hete zomer met een tegenvallende productie betekent een lelijke opdoffer. ‘Blijf ik onder dat volume, dan moet ik zelf het verschil bijpassen. Aangezien dat altijd gebeurt op een moment dat de oogst tegenvalt en de prijzen hoog zijn, is dat financieel moeilijk. Overmacht door het weer kan ik niet inroepen.’

Als de neerslag uitblijft, gaat Van Eyck water sproeien, ‘beregemen’. Hij heeft de machines in huis om dat op zowat een derde van zijn areaal te doen. ‘Dat kost, alles inbegrepen, 500 tot 600 euro per hectare. Geen weggegooid geld, als ik er mijn oogst mee kan redden.’

Drempeltjes

De Geelse boer probeert zich aan te passen door zijn akkers anders te bewerken. Zo legt hij drempeltjes aan tussen de ‘ruggen’ waarin de planten staan. Een techniek die verplicht is op hellende percelen waar erosie dreigt, maar in het vlakke Kempense land moeten ze beletten dat het water te snel afstroomt. ‘Het effect daarvan is reëel’, zegt Van Eyck. ‘Ik schat dat het de opbrengst met zowat 2 procent doet groeien. Dat is toch weer 1.000 kilogram per hectare.’

Water is een heikel punt. De akkers mogen ook niet te nat staan in het voor- of najaar want dan kan Van Eyck er niet meer op met zijn machines. ‘Ik hoor de groene jongens graag zeggen dat we minder water mogen afvoeren, maar ik moet wel kunnen werken. Natte knollen die beginnen te rotten wil ik ook liever niet in mijn schuur.’

Een meer uitgekiend waterbeheer mag er voor Van Eyck wel komen, naar Nederlands model. ‘Ik wil daar zelfs voor betalen.’

Van Eyck hoopt dat het onderzoek, zoals Vito dat dit jaar opzet (*zie hiernaast*), hem kan helpen de teelt te verbeteren. ‘Als we dankzij die kennis beter presteren op de beste percelen, kunnen we de productie op peil houden’, meent hij.

Tonnen & hectaren

- Het areaal voor aardappelteelt bedraagt 54.790 hectare in Vlaanderen. De trend is stijgende: in 2010 was het nog 46.649 hectare.
- Er zijn 9.305 aardappeltelers geregistreerd in Vlaanderen.

- In België wordt elk jaar ongeveer 4 miljoen ton geteeld.
- Veruit de meeste rassen zijn geschikt voor de verwerking tot (diepvries-)friet.
- De Belg eet gemiddeld 84 kilogram aardappelen per jaar. De laatste jaren is die hoeveelheid vrij stabiel. In 2000 was het nog 95 kilogram.
- Op een gemiddelde dag eet 49 procent van de Belgen aardappelen.
- Onze aardappelen worden massaal uitgevoerd, vooral naar de buurlanden (Frankrijk, het VK, Nederland), 2,7 miljoen ton (diepvries-)bereidingen) en 890.000 ton verse aardappelen. (ty)

Bron: VLAM, L&V, BB